

## הלכות חנוכה לבני ישיבתנו המגוייסיים\*

### א. חניה על פני השדה או באוהלים עראיים

1. חיילים החונים על פני השדה, ואוכלים וישנים תחת כיפת השמים, בין בשטח פתוח ובין בתעלות מגולות, או בשוחות שאינן מקורות מלמעלה, אינם חייבים להדליק נר חנוכה במקום המצאם. והגרש"ז אוירבך הורה שידליקו בלי ברכה.
2. שוחה עמוקה מטר או יותר (10 טפחים לדעת החו"א), ומכוסה מלמעלה, והיא דירתם של הנמצאים בה, נחשבת לדירה ומדליקין בה בברכה. והגרש"ז אוירבך הורה שגם אם עומקה רק 80 ס"מ ידליקו בברכה. אוהל שאין בו ד' אמות על ד' אמות, נקרא בית לגבי חנוכה ואולי צריך שיהי' בו לפחות 7 על 7 טפחים כשיעור סוכה (כ-70 ס"מ לפי החו"א, וכ-56 ס"מ לפי הגר"ח נאה).
3. אוהל שהוא מכוסה מלמעלה ואין לו מחיצות מצדדיו, (כלומר שהוא פתוח סביבותיו בסמוך לקרקע) יש מקום לומר שאין דינו כדירה ואי-אפשר להדליק בו נר חנוכה בברכה, ויש להדליק בלי ברכה. והגרש"ז אוירבך הורה שאפשר להדליק בברכה. אם הפרצה סביב האוהל אינה גבוהה 24 ס"מ (ג' טפחים לדעת הרח"ג) אלא פחות מזה, הרי זה נחשב למחיצה (מדין לבוד) ומדליקין בו בברכה ללא ספק.
4. אוהל שאין גבהו מבפנים מטר (10 טפחים לדעת החו"א), אין דינו כדירה ואי-אפשר להדליק בו נר חנוכה בברכה. ויש להדליק בלי ברכה. והגרש"ז אוירבך הורה שאם גובהו 80 ס"מ יכול להדליק בברכה. אוהל שהוקם ליום יומים, אינו נחשב לאוהל וידליק בו ללא ברכה.

\* מקבץ הלכות זה נערך לפני כיובל שנים על ידי הגאון רבי יעקב כ"ץ שליט"א, ופורסם על ידי ישיבת הכותל בזמן מלחמת יום הכיפורים, לקראת חנוכה תשל"ד. מקבץ זה שימש מקור לפסק הגרש"ז אוירבך זצ"ל שהובא בהליכות שלמה (חנוכה פרק י"ג הערה 12 ופרק ט"ו אות ג), המתיר עקרונות להשתמש בפנס לנר חנוכה כשאין אפשרות אחרת, ואף לברך על הדלקה זו (סעיף ד' 3 וסעיף ו' 31 דלהלן). לידי מערכת ירחון האוצר הגיע צילום מעותק של המסמך שהשתמר בספריית 'ישיבת גושן'. ישיבת גושן ששכנה בימים ההם ממערב לתעלת סואץ, בשטח הבסיס המצרי הגדול 'פאיד', שנכבש במהלך מלחמת יום הכיפורים, והוחזר למצרים בסוף חורף תשל"ד. בשולי הדף, מופיעה חותמת של ספריית הישיבה: 'ישיבת גושן - פאיד-מצרים', וחותמת נוספת האוסרת להוציא את הספר מאולם הישיבה (ראה תמונה). תודתנו לגר"י כ"ץ על אישור הפרסום ועל הגהת הדברים והוספת מספר עדכונים (בין היתר בנוגע לפנס, כדלהלן סעיף ד' 4), ולגר"ר מרדכי הלפרין שליט"א, מייסד וראש ישיבת גושן, על שמירת הדברים וסריקתם, ועל הסכמתו לפרסומם. תודה לאורי ויהונתן דביר על סיועם בהקלדה. הראל דביר.



## ב. מחנה עם אוהלים קבועים וחדר אוכל ציבורי

1. מחנה שיש בו אוהלים הנחשבים לדירה (עיין סעיף א' 3-4) ויש בו גם חדר אוכל משותף שבו אוכלים החיילים בקביעות, אפשר להדליק בברכה בין באוהל שישנים בו ובין בחדר האוכל המשותף. לכתחילה רצוי יותר להדליק באוהל שישנים בו.
2. אם האוהל עשוי בצורה כזו שאין לו דין דירה (א' 3-4) ויש חדר אוכל קבוע לכולם, ידליקו בברכה בחדר האוכל.



## ג. דינו של טנק

1. בימי כוננות גבוהה כשצוותות הטנקים בקביעות בטנקים ואינם נמצאים במבנים או באוהלים כל שהם, חייבים להדליק בטנק בברכה כי זוהי דירתם (המקור לכך, מתשובה על דין רכבת). יש שאומר שאין חיוב להדליק נר חנוכה ברכבת וסביר שלדעתו הוא הדין בטנק, אך רבים חולקים עליו.
2. גם אם הם אוכלים מחוץ לטנק על פני השדה, לא משתנה הדין, והטנק נחשב לדירתם, אם הם דרים וישנים בבו קביעות.
3. כשמדליקים בטנק, אם יש אפשרות להדליק בטפח הסמוך לכניסה מבחוץ (תוך 8 ס"מ) ידליקו שם. אם לאו – ידליקו בתוך הטנק ולא על הטנק מבחוץ. לגבי פנס ונורת הטנק עיין להלן.
4. אנשי צוות הטנק הדרים במבנים או באוהלים שדינם כדירה (סעיף א' 3-4) צריכים להדליק בברכה, דוקא במקום דירתם ולא בטנק. ואף אם ימצאו בטנק בשעות ההדלקה לא יוכלו להדליק שם בברכה.
5. אם אנשי הצוות ישנים באוהלים שאין דינם כדירה, (סעיף א' 3-4), אינם יכולים להדליק בברכה לא באוהל ולא בטנק. כי הטנק אינו מקום דיוורם הקבוע, והאוהל אינו נחשב דירה מן הדין. רצוי שידליקו באוהל בלי בברכה.



## ד. הנר

1. מצוה מן המובחר להדליק בשמן זית כי בו נעשה הנס במקדש.
2. מן הדין כל השמנים וכל סוגי הנרות כשרים לנר חנוכה.
3. בשעת הדחק אפשר להדליק פנס כיס ולברך עליו אך בתנאי שיש בו כדי לדלוק משך זמן ההדלקה. (עיין להלן סעיף ה'). (יש מחמירין בזה, אך כך הורו הגרי"ש אלישיב והגרש"ז

- אויירבך שליט"א). כשמדליקין בפנס חייבים להניחו במקום שרוצים שיהא שם ואחר כך להדליקו ולא להיפך, סעיף ו' מספר 3.
4. בזמננו (תשפ"ד) משתמשים בפנס 'לד' ובעקבות כך הדין משתנה, כי אין כאן חוטי לְהַט, ואינם מוגדרים הלכתית כאש.



### ה. זמן ההדלקה

1. זמן ההדלקה, לכתחילה, שנוי במחלוקת. לדעת הש"ע זמנה בצאת הכוכבים ולדעת הגר"א – בשקיעה. כל אחד ינהג כמנהגו.
2. בדיעבד יכול להדליק ולברך עד עלות השחר, אם עדין ערים בסביבתו. אם מדליק לאחר שכולם כבר ישנים, ידליק בלי ברכה.
3. מן הדין צריך הנר לדלוק חצי שעה לפחות. לאחר מכאן אפשר לכבותו. אמנם הנוהגים כהגר"א ומדליקין בשקיעה, מוסיפים שמן בנר כדי שידלק חצי שעה לאחר צאת הכוכבים (בס"ה ידלק כשעה).
4. אם הנרות קטנים ואינם יכולים לדלוק יותר מחצי שעה, אף הנוהג כהגר"א ידליקם רק בצאת הכוכבים ולא בשקיעה.
5. בשעת הדחק אפשר להדליק את הנרות מפלג המנחה. (שעה ורבע זמנית לפני שקיעת החמה, היינו – בימי החנוכה – 60 דקות ועוד משהו, לפני השקיעה, הדבר תלוי במיקום). אבל צריך שיהא בנר כדי שידלק חצי שעה מצאת הכוכבים ולפחות חצי שעה משקיעת החמה.
6. הדליק לאחר פלג המנחה וכבה הנר לפני תחילת זמן ההדלקה (סעיף ה'1), ידליקנו שוב בלי ברכה.
7. כבה הנר לאחר תחילת זמן ההדלקה אינו חייב להדליקו שוב.
8. אפילו בשעת הדחק לא ידליק בברכה על מנת לכבותו לפני סוף חצי השעה שלאחר השקיעה.
9. אם ישנה האפלה ואסור להעלות אור, ואין אפשרות להדליק אפי' בתוך מקום דירתו, ידליק בלא ברכה מפלג המנחה ויכבה את הנר לאחר חצי שעה. אם אפשרי, מוטב שיכבנו לאחר שתשקע החמה.



### ו. מספר הנרות ומקום ההדלקה

1. המהדרין מן המהדרין מוסיפין בכל יום מימי החנוכה נר נוסף, אבל מעיקר הדין אפשר להדליק בכל יום נר אחד בלבד ולברך עליו.

2. צריך להניח את הנר באופן שיהא ניכר שהוא נר מצוה. על כן אין להדליק את אחת הנורות שבטנג לשם חנוכה, כי לא ניכר כלל שזה נר מצוה, אלא ידליק – בשעת הדחק – פנס כיס.
3. צריך להניח את הנר במקומו הראוי, ורק אחר כך להדליקו, ולא יעשה להיפך. יש להקפיד על כך בפרט כשמשתמש בפנס. יניחנו במקומו הראוי. (סעיף ג' 3 וסעיף זה 4), יברך הברכות כולן, ורק אח"כ ידליקנו. אם טעה והדליקו לפני שהניחו יכבנו ויחזור וידליקנו בלא ברכה.
4. לכתחילה יניח הנר בגובה של מ-30 ס"מ (ג' טפחים לדעת החזו"א) מעל הארץ, ועד 80 ס"מ (10 טפחים לדעת הרח"ג) מעל הארץ. אבל יוצא ידי חובתו בין שהניחו על גבי קרקע ובין שהניחו גבוה, ובלבד שלא יהא הלהב גבוה למעלה מ-9.60 מטר (כ' אמה) מקרקעית דירתו.
5. מדינא דגמרא מניח הנר בטפח הסמוך לפתח (בתוך 8 ס"מ). אם יש מזוזה לפתח, מניח הנר בצדו השני של הפתח, ממול למזוזה. אם אין מזוזה לפתח, מניחו בימין הפתח כלומר כלומר לימין הנכנס לבית.
6. בשעת הדחק יכול להדליק בתוך הבית שדר בו.
7. אפי' בשעת הדחק לא ידליק רחוק ממקום דירתו, אלא בטפח הסמוך לפתח או בתוך הבית כמבואר לעיל. (סעיף זה 5-6).



### ז. מי ומי היוצאים בהדלקה

1. נר אחד מספיק, מן הדין, לכל הדרים במקום שמדליקין בו, אבל אינו מועיל כלל לדרים במקום אחר.
2. אם מדליקין בחדר האוכל (ב' 1-2) יוצאים ידי חובתם כל האוכלים שם בקביעות כי זה מקום דירתם, ואם מדליקין באוהל, יוצאים ידי חובתם רק הדרים באוהל זה.
3. כל אחד מן היוצאים ידי חובה בנר זה, צריך להיות שותף בו. על כן יש לזכות את השמן, הנר או הפנס לכל היוצאים ידי חובה בהדלקה זו. היינו = אם מדליקין בחדר האוכל יש לזכות לכל האוכלים שם בקביעות ואם מדליקין באוהל או בטנג יש לזכות לכל הדרים בו.
4. גם בשמן או בנרות של הצבא יש לזכות עבור כל היוצאים ידי חובתם וכנ"ל.
5. אופן הזכיה: יגביה אחד את השמן, הנר או הפנס ג' טפחים (30 ס"מ), ויכוון לזכות עבור כל היוצאים ידי חובה בנר זה.
6. אם הנר (או הפנס) פרטי, אין בעל הנר יכול להגביהו עבור חבריו, אלא צריך לתתו לאחר, והאחר יגביהנו ויכוון לזכות לכולם.

7. הידור מצוה הוא שכל אחד ידליק נר לעצמו, והרוצה לעשות זאת יכוון שלא לצאת בהדלקה הכללית.
8. רווקים מבני הישיבה, שאין באפשרותם להדליק במקום המצאם, אם משום שאינם דרים בדירה (א' 3-4) או משום שאין להם נרות, כדאי שיודיעו לבית הוריהם שיכוונו בשעת ההדלקה בבית, להדליק גם עבורם. וגם בישיבה יזכו להם שותפות בשמן. (כי יתכן שדינם כבני-בית בבית הוריהם, ויתכן שדינם כבני בית בישיבה).
9. נשואים שנשותיהם מדליקות בביתם הקבוע – יוצאים ידי חובה בהדלקת נשותיהם, אף לכתחילה. אם רוצים להחמיר על עצמם ולהדליק במקום הימצאם שהוא ביתם כעת, לדעת הרמ"א יכולים להדליק בברכה ויש חולקים. אך אם הם מדליקים גם עבור חיילים הדרים עמם, ודאי שיוכלו לברך, אם נוכח בשעת הברכה לפחות אחד מהיוצאים ידי חובה בהדלקה זו.
10. נשואים שביתם הקבוע סגור ולא מדליק שם שום אחד מבני ביתם, אינם יוצאים בהדלקת נשותיהם במקום המצאן, וחובה עליהם להדליק במקום דירתם הנוכחי. ואם הם נמצאים במקום שאינו נקרא דירה (א' 3-4) הרי הם פטורים לגמרי.



### ח. שונות

1. מי שלא הדליק בלילה, ואף אינו עתיד להדליק, וגם לא מדליקין עבורו הוריו, אשתו או חבריו לדירה – כשרואה נר חנוכה שהודלק כדין מברך שעשה ניסים לאבותינו. ובלילה הראשון של חנוכה מברך בשעת הראיה גם שהחיינו.
2. אם לא הדליק ולא הדליקו עבורו וגם לא ברך בשעת הראיה, כשידליק בפעם הראשונה יברך גם שהחיינו. אבל אם הדליקו עבורו לא יברך שהחיינו אף אם לא ראה נר חנוכה עד עתה.
3. אם דרים במחנה מסוים ועתידיים לצאת מכאן לאחר זמן ההדלקה, אף על פי כן ידליקו במחנה זה, כי לעת-עתה עדיין זוהי דירתם.
4. לכתחילה אין לאכול מחצי שעה קודם זמן ההדלקה (ה' 1) ועד לאחר שידליקו את הנר. אך חיילים הנמצאים בתפקיד בריחוק מן המקום שהם חייבים להדליק בו – יוכלו בשעת הדחק לאכול לפני ההדלקה, כי הם כעת עוסקים במצוה ופטורים מהדלקת הנר. אם יש באפשרותם, רצוי שטרם שיאכלו, ימנו "שומר". (כלומר חבר שתפקידו להזכיר להדליק במקרה של שכחה).
5. אין לברך על הדלקת הנרות במסיבה אלא אם כן נערכת במקום דירתם של חיילים שלפחות אחד מן הדרים נוכח במסיבה והוא לא יצא עדין ידי חובת נרות חנוכה. ויש לזכות את הנר ליוצאים ידי חובה בהדלקה זו (ו' 5).

6. רצוי להסביר לאותו חייל הנוכח שם שההדלקה והברכות הן כדי להוציאו ידי חובתו. יהא רעוא מן שמיא שתשובו במהרה ל"נר מצוה ותורה אור" ונזכה במהרה לאורו של משיח ולהעלות נר תמיד בבית הבחירה.

